

МІЖНАРОДНИЙ АГРОБІЗНЕС

32 год. – лекції

48 год. – практики

180 год., 6 кредитів, екзамен

Список рекомендованих джерел

Основна

1. Газуда Л.М., Балян А.В., Газуда М.В., Волощук Н. Ю., Газуда С. М. Розвиток аграрного підприємництва в умовах євроінтеграційних процесів: науково-прикладні аспекти і рекомендації. Велика Бакта. ТОВ «РІК-У» 2021. 67 с.
2. Кваша С. М., Діброва А. Д., Нів'євський О. В., Мартишев П. А. Аграрна політика: навчальний посібник. 2-ге видання, перероблене і доповнене. Київ: НУБіП України, 2022. 316 с.
3. Аграрний устрій України: наукове видання; за ред. Ю.О. Лупенка, М.Ф. Кропивка. К.: ІНЦ «ІАЕ», 2017. 72 с.

Допоміжна література

1. **Абрамова І. В.** Євроінтеграційні імперативи трансформації фінансового забезпечення сталого розвитку сільських територіальних громад [Текст]: монографія – Житомир: ТОВ «Видавничий дім «Бук-Друк»», 2024. – 290 с.
2. Грицишен Д. О., **Абрамова І. В.** Специфіка фінансування сталого розвитку сільських громад окремих країн ЄС. *Society and Security*. 2024.
3. Мороз Ю., Романчук Л., **Абрамова І.**, Іванюта В. Особливості фінансування розвитку сільських громад та територій коштом спільного бюджету ЄС. *Society and Security*. 2024. № 2-3 (3-4). С. 9-18.
4. Грицишен Д. О., **Абрамова І. В.** Формування та реалізації фінансових механізмів ЄС щодо сталого розвитку сільських громад. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*. 2024. № 20. С. 67-78.
5. Грицишен Д. О., **Абрамова І. В.** Міжнародні імперативи фінансового забезпечення сталого розвитку сільських громад. *Проблеми економіки*. 2024. №2. С. 31-38. <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2024-2-31-38> (0,78/0,6 ум. ум. друк. арк.). *Особистий внесок автора: здійснено змістовне наповнення ключових імперативів формування глобальних поглядів щодо цілей сталого розвитку.*
6. **Абрамова І. В.**, Поплавський П. Г. Фінансування міжнародних грантових угод у сферах науки та інновацій через призму декомпозиційної моделі. *Бізнес Інформ*. 2024. № 4. С. 26-31.

ТЕМА 1.
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МІЖНАРОДНОГО АГРОБІЗНЕСУ

ПЛАН

1. Передумови формування міжнародної системи агробізнесу.
2. Організаційно-правові форми сільськогосподарських підприємств.
3. Система економічних відносин у міжнародному агробізнесі.

Основні поняття і терміни:

Агробізнес — вид підприємницької діяльності у галузях виробництва сільськогосподарської продукції, засобів виробництва для сільського господарства, зберігання сільськогосподарської продукції, її транспортування, переробки і доведення до споживача.

Міжнародний агробізнес — вид підприємницької діяльності в економічних відносинах між країнами світу, окремими організаційними структурами АПК у міжнародному масштабі щодо виробництва, переробки, зберігання і реалізації сільськогосподарської продукції та товарів з неї. Міжнародний агробізнес не може існувати без первинних форм агробізнесу.

Агропромисловий комплекс — сукупність галузей національної економіки, зайнятих виробництвом, переробкою, збереженням і доведенням до споживача сільськогосподарської продукції.

1. Передумови формування міжнародної системи агробізнесу

В агропромисловому комплексі тривалий час основою виробничих відносин була суспільна власність - державна і колгоспно-колективна.

З переходом до ринкових формуються інші типи власності у сільському господарстві:

- **приватна,**
- **комунальна,**
- **державна власність.**

Право власності набувається та реалізується на підставі Конституції України, Земельного кодексу та інших законів.

Суб'єктами права власності в аграрному секторі є:

- громадяни та юридичні особи – для приватної власності;
- територіальні громади – для комунальної власності;
- держава – для державної форми власності.

Поняття «бізнес» означає економічну діяльність, що приносить дохід або іншу вигоду.

Агробізнес являє собою форму підприємницької діяльності в агропромисловому секторі економіки країни. Сюди входять підприємницька діяльність у:

- виробництві засобів виробництва для сільського господарства (техніка, добрива, корми тощо);
- власне сільськогосподарське виробництво (вирощування рослин і розведення тварин);
- зберігання переробка і торгівля як «сирою», так і переробленню продукцією.

До агробізнесу належать також усі види діяльності з обслуговування сільського господарства (агросервіс, ринкова інфраструктура тощо).

Практика показала доцільність поєднання декількох видів підприємницької діяльності в одній фірмі (наприклад, вирощування первинного виду сільськогосподарської сировини, її зберігання, переробка і торгівля готовою продукцією).

Досвід підприємницької діяльності у агробізнесі дозволяє виділити різні рівні його функціонування:

- ❖ **перший рівень** - агробізнес у фермерських господарствах, кооперативах, агропромислових об'єднаннях, фірмах;
- ❖ **другий** - агробізнес у масштабі національної економіки країни;
- ❖ **третій рівень** - агробізнес у міжнародному масштабі. На практиці всі три рівні агробізнесу взаємопов'язані.

2. Організаційно-правові форми сільськогосподарських підприємств

Агробізнес може розвиватись у різних організаційно-правових формах.

Фермерське господарство (ФГ):

- **Особливості:** Це одна з найпоширеніших форм сільськогосподарських підприємств. Фермерське господарство може бути засноване як фізичною особою (фермером), так і членами його родини.
- **Регулювання:** Основним документом є Закон України "Про фермерське господарство".
- ФГ може виступати як юридична особа або фізична особа — підприємець (ФОП).
- **Переваги:** Гнучкість в управлінні, менші адміністративні витрати.
- **Недоліки:** Обмежені ресурси для масштабування бізнесу.

Сільськогосподарський кооператив

- Особливості:** Кооперативи об'єднують фізичних або юридичних осіб для спільного ведення господарської діяльності, зокрема виробництва, переробки, зберігання, реалізації сільськогосподарської продукції.
- Регулювання:** Діяльність регулюється Законом України "Про сільськогосподарську кооперацію".
- Переваги:** Кооперативи дозволяють фермерам об'єднувати ресурси та зусилля для досягнення економії від масштабу, покращення умов збуту продукції.
- Недоліки:** Може виникати складність у прийнятті спільних рішень.

Приватне підприємство (ПП)

- **Особливості:** Приватне підприємство — це форма, яка дозволяє вести сільськогосподарську діяльність як юридична особа на основі приватної власності.
- **Регулювання:** Діяльність регулюється Цивільним та Господарським кодексами України.
- **Переваги:** Повна свобода у прийнятті управлінських рішень.
- **Недоліки:** Обмежений доступ до державної підтримки, ризику щодо ведення діяльності самостійно.

Товариство з обмеженою відповідальністю (ТОВ)

- **Особливості:** Це форма підприємства, де учасники (власники) не відповідають за зобов'язаннями товариства своїм особистим майном, і їхня відповідальність обмежена часткою в статутному капіталі.
- **Регулювання:** Діяльність регулюється Господарським та Цивільним кодексом України, Законом України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю».
- **Переваги:** Обмежена відповідальність власників, можливість залучення інвестицій.
- **Недоліки:** Більш складна система управління порівняно з ФОП чи ПП.

Акціонерне товариство (АТ)

- Особливості:** В акціонерному товаристві капітал поділений на акції, які можуть бути вільно обертаються на ринку. Учасники несуть відповідальність тільки в межах своїх акцій.
- Регулювання:** Діяльність регулюється Законом України "Про акціонерні товариства".
- Переваги:** Можливість залучення великого капіталу через емісію акцій, зниження ризиків для інвесторів.
- Недоліки:** Складність управління та високі вимоги до звітності.

Державні сільськогосподарські підприємства

- Особливості:** Це підприємства, що належать державі та фінансуються державним бюджетом. Їхня діяльність спрямована на забезпечення державних потреб.
- Регулювання:** Функціонування регулюється законами та постановами Кабінету Міністрів України.
- Переваги:** Підтримка держави, доступ до ресурсів.
- Недоліки:** Обмежена гнучкість, велика залежність від державних рішень.

Інші форми:

Фізична особа-підприємець (ФОП): Це індивідуальна форма підприємницької діяльності, де фізична особа бере на себе повну відповідальність за діяльність. Підходить для невеликих фермерських господарств.

Усі організаційно-правові форми забезпечують різні рівні відповідальності, можливості залучення інвестицій та державної підтримки, що дозволяє підприємцям у сільськогосподарському секторі обрати оптимальну форму для ведення своєї діяльності.

3. Система економічних відносин у міжнародному агробізнесі

У будь-якій підприємницькій діяльності наявні суб'єкти цієї діяльності та певні економічні відносини, які виникають між ними.

Суб'єктами міжнародного агробізнесу є:

- ❖ окремі країни, одні з яких експортують сільськогосподарську продукцію і продовольство, а інші - імпортують;
- ❖ окремі міжнародні продовольчі компанії, які займають відповідні позиції на світових ринках.

Між цими суб'єктами міжнародного агробізнесу в процесі їх підприємницької діяльності виникають певні економічні відносини, які проявляються у здійсненні продажу - купівлі тих чи інших видів продукції.

У більшості випадків це здійснюється на **міжнародних біржах сільськогосподарської продукції та продовольства.**

Основні аспекти взаємовідносин на міжнародному рівні:

1. Міжнародна торгівля сільськогосподарською продукцією: включає експорт та імпорт аграрних товарів між країнами, що забезпечує взаємний доступ до продуктів харчування та інших сільськогосподарських товарів. Також включає питання тарифів, квот та інших торговельних обмежень.

2. Інвестиції в агробізнес: іноземні інвестиції в аграрний сектор можуть включати купівлю земельних ділянок, інвестиції в сільськогосподарську техніку, розробку інфраструктури та інші вкладення, що сприяють розвитку аграрного бізнесу на міжнародному рівні.

3. Діяльність транснаціональних корпорації (ТНК) у агробізнесі: великі компанії, які займаються виробництвом, переробкою та дистрибуцією сільськогосподарських товарів по всьому світу, відіграють ключову роль у глобальному агробізнесі.

4. Діяльність міжнародних організацій:

- ❖ **Всесвітня організація торгівлі (ВТО)** - це міжнародна організація, яка займається регулюванням торговельних відносин між країнами-членами з метою забезпечення справедливості, стабільності та передбачуваності міжнародної торгівлі;
- ❖ **FAO (Food and Agriculture Organization of the United Nations)** - це спеціалізована установа ООН, яка займається вирішенням глобальних проблем, пов'язаних з продовольством та сільським господарством. Основна мета FAO - забезпечення продовольчої безпеки для всіх країн світу, боротьба з голодом, покращення харчування та сприяння сталому розвитку сільського господарства;
- ❖ Інші, які регулюють правила торгівлі сільськогосподарською продукцією, сприяють стабільності ринків і захищають інтереси країн-учасниць.

5. Ланцюги постачання у міжнародному агробізнесі - це система, яка охоплює всі етапи виробництва, обробки, зберігання, транспортування, та реалізації аграрної продукції на світовому ринку. Вони включають комплекс взаємопов'язаних процесів і учасників, які сприяють доставці сільськогосподарських товарів від виробника до кінцевого споживача в іншій країні.

Ключові елементи ланцюгів постачання у міжнародному агробізнесі:

1.Виробництво: включає вирощування сільськогосподарських культур чи тваринництво. Виробництво може відбуватися як на малих фермах, так і на великих агропідприємствах, що спеціалізуються на експорті.

2.Обробка та зберігання: після збору врожаю або обробки тваринницької продукції вона проходить через етап обробки, який може включати сортування, очищення, пакування, консервацію, або переробку. Зберігання здійснюється в умовах, що забезпечують збереження якості продукту до моменту транспортування.

3.Логістика та транспортування: транспортування продукції від місця виробництва до місця споживання, включаючи внутрішні перевезення та міжнародні перевезення, які можуть включати морський, залізничний, автомобільний або повітряний транспорт. Логістичні компанії займаються організацією і оптимізацією цього процесу.

4.Маркетинг і збут: включає рекламу, просування продукту на ринку, встановлення цін, підписання контрактів із покупцями, а також безпосередньо продаж продукції. Цей етап може також включати участь на міжнародних виставках та ярмарках.

5.Розподіл і роздрібна торгівля.

6.Кінцевий споживач.

6. Економічна безпека та стійкість: питання забезпечення продовольчої безпеки на національному та міжнародному рівнях, а також стійкість аграрних систем до зовнішніх загроз, таких як зміни клімату або економічні кризи.

7. Інновації та технології: розвиток та застосування новітніх технологій у сільському господарстві, таких як точне землеробство, біотехнології, мають важливе значення для підвищення продуктивності та конкурентоспроможності агробізнесу на міжнародному рівні.